

Kunst onder de 18 Moet je kijken

Moet je kijken Onwijs veel leren in CKV 1-project

Inhoud

05

Vooraf

06

Uitgangspunten en aanpak

07

Lesinhoud

10

**Samenwerking: taken en
verantwoordelijkheden**

14

Resultaten en ervaringen

20

Conclusies en aanbevelingen

22

Blik op de toekomst

Aan Moet je Kijken deden mee:

Scholen

Erasmus College, Zoetermeer
Contactpersoon: Els Rensink
Stedelijk College, Zoetermeer
Contactpersoon: Joost Konings
Driestar College, Gouda
Contactpersoon: Mariska van Maanen
Andreas College, Katwijk
Contactpersoon: Lodewijk Bogaards
Coornhert Gymnasium, Gouda
Contactpersoon: Marie Anne Stapel
Alverna College (locatie Bonaventura), Gouda
Contactpersoon: Veronique Daemen

Bezochte kunstinstellingen

Bibliotheek Gouda
Catharina Gasthuis, Gouda
Dorpskerk Katwijk
Filmhuis Lumen, Delft
Galerie Laerken, Hazerswoude-Dorp
Galerie de Vlaming, Zoetermeer
Imperium Theater, Katwijk
Het Kijkhuis, Leiden
De Koninklijke Porceleyne Fles, Delft
Kunstcentrum Haagweg 4, Leiden
Lakenhal, Leiden
Laktheater, Leiden
Leidse Schouwburg
Legermuseum, Delft
Madurodam, Den Haag
Museum Beelden aan Zee, Scheveningen
Museum De Moriaan, Gouda
Naturalis, Leiden
Omniversum, Den Haag
Prinsenhof, Delft
Rijksmuseum van Oudheden, Leiden
Rijksmuseum voor Volkenkunde, Leiden
Stadsgalerij Gouda

Stadstheater Zoetermeer
St. Jan, Gouda
Trianon Theater, Gouda

www.moetjekijken.nl

Wilt u op de hoogte blijven van de ontwikkelingen of meer weten over deelname? Neem dan contact op met Kunstgebouw, Thea de Langen (project-leider), telefoon 015-215 45 15, e-mail theal@kunstgebouw.nl of met Tumult, Cors van den Berg, telefoon 020-421 51 29, e-mail info@tumult.nl. En bekijk natuurlijk de website www.moetjekijken.nl. De uitspraken van leerlingen in *Moet je kijken. Onwijs veel leren in CKV 1-project* zijn van deze site geplukt.

Vooraf

De publicatie *Moet je kijken. Onwijs veel leren in CKV 1-project* is het resultaat van het pilot-project *Moet je Kijken*, een project rond CKV 1 (Culturele en Kunstzinnige Vorming). Vanaf augustus 1999 is dit vak verplicht in de tweede fase van het voortgezet onderwijs. Een deel van de scholen heeft het vak al een jaar eerder ingevoerd. Op een aantal locaties in het land hebben steunfuncties via proefprojecten in het schooljaar 1999-2000 onderzocht wat hun rol en taken kunnen zijn bij de invoering, organisatie en uitvoering van het nieuwe vak. Via CKV 1 maken leerlingen kennis met culturele instellingen in hun omgeving. Jongeren komen over de vloer bij bijvoorbeeld het museum en het theater. Het vak stelt daarmee scholen, steunfunctie-instellingen en culturele instellingen voor de uitdaging samen te werken en leerlingen de weg te wijzen in het plaatselijke culturele landschap.

Het LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie heeft een aantal van deze proefprojecten financieel ondersteund en inhoudelijk begeleid. *Moet je Kijken* is een van deze projecten. Zes scholen in Zuid-Holland namen deel aan dit project, ontwikkeld en uitgevoerd door Kunstgebouw, Stichting Kunst en Cultuur Zuid-Holland in Rijswijk, en Tumult, een bureau dat jongeren begeleidt bij het maken van nieuwe mediaproducties.

In *Moet je Kijken* gaan leerlingen op bezoek bij een kunst- of cultuurinstelling en interviewen daar een medewerker. Ze schrijven een artikel waarvan ze vervolgens zelf een Internetpagina maken. Het voorjaar van 2000 was proefperiode. Vrijwel alle betrokken partijen waren enthousiast, de leerlingen zeker. In korte tijd zijn ze tot een eindproduct gekomen waarover ze zelf verbaasd staan. De resultaten zijn te zien op www.moetjekijken.nl. *Moet je kijken. Onwijs veel leren in CKV 1-project* beschrijft de inhoud van het project, de ervaringen en resultaten. Ook wordt ingegaan op de organisatie, en de taken en verantwoordelijkheden van alle deelnemers aan het project. De uitgave sluit af met conclusies en aanbevelingen.

Jonaske de Ruiter
Projectleider LOKV

Rijksmuseum van Oudheden

'Dit museum is echt een aanrader, je leert er onwijs veel en je nieuwsgierigheid wordt echt gewekt. Na de mummies kwamen we terecht bij de oudheid maar toen verslaptte onze aandacht door de warmte.'

Uitgangspunten en aanpak

Voorgeschiedenis

In het schooljaar 1998-1999 voerde de Zuid-Hollandse steunfunctie-instelling Kunstgebouw - in samenwerking met Stichting CJP en met subsidie van het LOKV - een voorloper van Moet je Kijken uit. Het betrof een project dat werd uitgevoerd op vrijwel alle scholen in Gouda en Delft. Leerlingen ontvingen een gratis CJP waarmee ze voorstellingen en tentoonstellingen konden bezoeken. Dit als voorbereiding op de zogenoemde kunstvouchers waarmee ze in de (nabije) toekomst voorstellingen en tentoonstellingen kunnen gaan zien. In het CJP-project bezochten leerlingen uit de vierde klas van het voortgezet onderwijs een kunstinstelling. Twee scholen deden mee aan de uitgebreide variant waarin leerlingen een website konden maken. Kunstgebouw werkte in dit project voor het eerst samen met Tumult, een bureau dat jongeren begeleidt bij het maken van nieuwe-mediaproducties. De positieve ervaringen met dit CJP-project waren de aanleiding om het project groter aan te pakken. Met financiële en inhoudelijke steun van het LOKV heeft Kunstgebouw het project voor 1999-2000 kunnen uitbouwen tot Moet je Kijken.

Werving

Voor Moet je Kijken werd bij Kunstgebouw een projectleider aangesteld die verantwoordelijk was voor de ontwikkeling en organisatie. De projectleider benaderde voor deelname aan Moet je Kijken scholen voor voortgezet onderwijs in vijf plaatsen in Zuid-Holland. Het ging om scholen die al gebruikmaakten van diensten van Kunstgebouw en om scholen die nog onbekend waren met de culturele activiteiten van de steunfunctie-instelling. Uiteindelijk deden er zes scholen mee, met in totaal zo'n 100 leerlingen. Leerlingen die CKV 1

volgden konden op vrijwillige basis deelnemen. Kunstgebouw informeerde de culturele instellingen in de regio over het project. Uiteindelijk zijn er 26 culturele instellingen bezocht. Het project vond plaats van januari tot en met juni 2000. Kunstgebouw begon in het najaar van 1999 met de inhoudelijke voorbereidingen en vroeg subsidie aan bij het LOKV. De werving van de scholen vond in januari 2000 plaats; in die periode werden ook de culturele instellingen benaderd.

Onderdelen

In Moet je Kijken verkennen en onderzoeken CKV 1-leerlingen hun (directe) culturele omgeving. Het project bestaat uit de volgende onderdelen.

- Leerlingen krijgen een les interviewtechnieken.
- Leerlingen bezoeken in groepjes van drie of vier een kunstinstelling naar keuze; bijvoorbeeld een museum, een schouwburg of filmhuis. Ze nemen een interview af met een medewerker. Centrale vraag is wat de betreffende instelling jongeren biedt.
- Leerlingen verwerken hun bevindingen en formuleren hierover een mening in een artikel.
- Leerlingen volgen een workshop Internet onder leiding van gastdocenten van Tumult. Ze maken van hun artikel een pagina op de website www.moetjekijken.nl. Op deze website verzamelt Tumult alle resultaten van deelnemende scholen.
- Leerlingen krijgen een les reflectie. Ze evalueren daarin de interviews. Hebben ze een verbeterd inzicht gekregen in het jongerenaanbod van culturele instellingen in hun omgeving? Zo mogelijk doen ze enkele aanbevelingen en suggesties aan de instellingen.

Leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn graag actief. Ze zijn bekend met het gebruik van nieuwe media zoals Internet. Moet je Kijken heeft als uitgangspunt aan te sluiten bij deze interesses. Het project wil een beroep doen op de zelfstandigheid en creativiteit van de jongeren; de lesinhoud is daarop afgestemd.

Lesinhoud

Wat doen de leerlingen?

- Ze maken kennis met verschillende interviewtechnieken.
- Ze bereiden zelfstandig, in kleine groepjes, een interview voor met een medewerker van een culturele instelling.
- Ze verdiepen zich in het aanbod van de instelling door foldermateriaal te verzamelen en te bestuderen.
- Ze maken afspraken (na overleg met de kunstcoördinator) met de culturele instelling en nemen het interview af.
- Ze krijgen meer kennis over een culturele instelling, het aanbod voor jongeren van die instelling, en formuleren daarover een mening.
- Vervolgens schrijven ze een artikel over de culturele instelling.
- Ze volgen een workshop Internet waarin ze het artikel bewerken tot een Internetpagina.
- Ze bekijken de uiteindelijke resultaten op Internet.
- Ze reflecteren op de eigen ervaringen en die van medeleerlingen.
- Ze tonen het resultaat aan de bezochte instelling en wisselen meningen uit.
- Ze maken een verslag van het project voor het eigen kunstdossier.

Les interviewtechnieken

In de les over interviewtechnieken krijgen de leerlingen inzicht in de verschillende soorten interviewtechnieken en hoe je ze kan gebruiken voor het schrijven van een artikel. In dit project ligt de nadruk op het journalistieke interview omdat de leerlingen een artikel voor een website moeten schrijven.

In een blokkur leren de leerlingen hoe zij een interessant verhaal kunnen ontlokken aan de geïnterviewde. Achtereenvolgens komen onderwerpen aan bod als het opvragen van informatie, bepalen van het doel van het interview, verschillen in 'open' en 'gesloten' vragen, en kritisch doorvragen.

Samen met de (gast)docent bereiden de leerlingen

zich voor op het interview met een medewerker van een kunstinstelling. De leerlingen gaan vervolgens in groepjes van drie of vier op pad. Dat betekent dat ze van tevoren ook vastgesteld moeten hebben wie welke vragen stelt, wie de cassetterecorder bedient of het verslag maakt. Ook moeten de leerlingen voorbereid zijn op het opbouwen van het interview.

Een aantal praktische zaken wordt tijdens de les geoefend, zoveel mogelijk gericht op de kunstinstel-

ling of de medewerker die ze gaan bezoeken.

Het tweede deel van de les behandelt het uitwerken van het interview tot een artikel. Daarbij komt de vraag aan de orde of het schrijven op papier

Trianon Theater
'Trianon is naar onze mening een sfeervolle bioscoop omdat de historische kenmerken nog niet verdwenen zijn. De bioscoop is groot en je kunt er ruim en lekker zitten. Vergeleken bij andere bioscopen zoals het Pathé Cinema is het Trianon Theater ook redelijk goedkoop. Wij gaan er dus graag naar de bioscoop!'

anders is dan het schrijven voor Internet. Met journalistieke tips in de hand kunnen de leerlingen goed voorbereid op weg naar hun interview.

Een les interviewtechnieken past goed in het reguliere curriculum van de lessen Nederlands. De les kan goed in samenwerking of afstemming met de docent Nederlands gegeven worden. Het project leent zich juist voor vakoverstijgend onderwijs waardoor het een meerwaarde krijgt.

Voor docenten biedt het project de mogelijkheid kennis op te doen over journalistieke en nieuwe-media-activiteiten in de klas.

Een school kan de eigen docent de lessen laten uitvoeren, of gebruikmaken van een gastdocent.

Een gastdocent/journalist van Tumult is gespecialiseerd in het uitvoeren van Internetprojecten met jongeren op school.

Les reflectie

In de projectmap die elke deelnemende school krijgt, is een les reflectie opgenomen met een korte instructie voor de docent en een bijlage voor de leerlingen. Het is de bedoeling dat leerlingen zich hiermee op de reflectieles voorbereiden. De docent begeleidt het gesprek in de les.

Uit de projectmap:

Wat is reflectie. Reflecteren is terugkijken op wat je gedaan hebt en ervaren hebt. Je houdt jezelf als het ware een spiegel voor waarin je nog eens alles laat 'terugkaatsen' wat je de afgelopen tijd hebt ondernomen en meegemaakt. Alle handelingen zie je in deze spiegel opnieuw voorbij komen.

Deze herhaling van de actie zorgt als het ware voor een verdieping. Je kijkt terug en denkt na

over wat je voor je ziet.

Wanneer je reflecteert over dit project, probeer je je bewust te worden van de gedachten, je ervaringen en gevoelens die je hebt opgedaan tijdens het werken aan dit project.

Je kunt ook een vergelijking maken: wat was je antwoord op je vragen aan het begin van dit project en hoe denk je er na afloop over? Is er een verschil of is er juist een bevestiging?

Het gaat in de reflectieles om het doorlopen van de individuele ervaringen, de resultaten in de vorm van de web-

Museum De Moriaan

'Wij hebben geleerd dat museum De Moriaan voor jongeren niet aantrekkelijk is. Pottenbakken en pijpen maken is totaal niet interessant voor jongeren. We wilden dit museum bezoeken omdat we al eerder bij een pottenbakker waren geweest en het dus goed in het programma paste. Wij zelf vonden er weinig aan, we vonden het niet aantrekkelijk voor jongeren. Het is tegengevallen, we vonden het saaier dan we hadden gedacht. In het museum is ons opgevallen dat er helemaal niemand was. Ons discussiepunt is daarom of het museum nog wel moet blijven bestaan.'

sites, de gepresenteerde mening over de bezochte kunstinstellingen en de suggesties van de leerlingen aan de kunstinstellingen over het aanbod voor jongeren.

De voorbereiding op de les reflectie en het gesprek zelf bieden de leerlingen voldoende materiaal om te gebruiken in hun kunstdossier.

Eventueel kunnen de leerlingen met hun eigen groep een presentatie verzorgen over hun ontdekkingsstocht.

Voor een snel overzicht van de gemaakte websites kunnen deze uitgeprint worden.

Aansluiting bij CKV 1-domeinen

Kernbegrippen in Moet je Kijken zijn: informatie zoeken, zelfstandig werken, kennismaken met het aanbod van culturele instellingen in de omgeving, onderzoeken en reflecteren. Daarnaast spelen handelingsvaardigheden als initiatief nemen, afspraken maken, samenwerken, plannen en een mening vormen een rol.

Moet je Kijken sluit aan bij de volgende domeinen van CKV 1:

- Culturele activiteiten (bezoeken van bijvoorbeeld voorstellingen of tentoonstellingen).

In Moet je Kijken: de leerling bezoekt een culturele instelling in de eigen omgeving en maakt kennis met het aanbod.

- Praktische activiteiten (leerlingen maken een werkstuk of ander product).

In Moet je Kijken: de leerling schrijft een artikel en bewerkt dit tot een Internetpagina.

- Kunstdossier en reflectie (leerlingen stellen een dossier samen en geven hun reflectie op verzameld materiaal).

In Moet je Kijken: de leerling doet mee in de reflecties en maakt een verslag van het project voor het kunstdossier

Catharina Gasthuis

'Wij vonden dit museum zeker de moeite waard. Je krijgt een indruk over hoe men vroeger leefde. Je ziet bijvoorbeeld hoe een schooltje er vroeger uitzag en dat geeft een indruk! Ook is dit museum erg gevarieerd, van oude voorwerpen tot moderne schilderkunst. Ook is het erg leuk als je medicijnen studeert of wilt gaan studeren om hier een kijkje te nemen want dan kom je van alles te weten over hoe men vroeger medicijnen maakte.'

Samenwerking: taken en verant- woordelijkheden

Bij Moet je Kijken waren verschillende partners betrokken: de provinciale steunfunctie-instelling Kunstgebouw was initiatiefnemer en coördinerende organisatie; Tumult verzorgde de Internetworkshops en was verantwoordelijk voor de bouw en het onderhoud van de website www.moetjekijken.nl; instellingen voor kunst en cultuur in de provincie ontvingen groepjes leerlingen; scholen deden mee in het kader van CKV 1. Bij een dergelijk samenwerkingsproject is het voor alle deelnemers belangrijk om van tevoren duidelijk de taken en verantwoordelijkheden te weten. Deze komen in dit hoofdstuk aan de orde.

Laktheater

'In het Laktheater zijn ook een aantal grote namen te zien zoals bijvoorbeeld Mathilde Santing. In het Laktheater kun je met CKV-bonnen betalen en kun je korting krijgen met je CJP-pas. Het is dus zeker de moeite waard een keer te gaan kijken.'

Steunfunctie- instelling

De steunfunctie-instelling heeft het overzicht van het aanbod van culturele instellingen in de plaats of regio; de instelling kan daardoor functioneren als coördinerende partij. Een consulent voortgezet onderwijs van de steunfunctie-instelling functioneert als intermediair en contactpersoon tussen de verschillende deelnemers. De consulent vervult de volgende taken:

- Voorbereiding en ontwikkeling van het project:
 - schrijven van een projectplan voor de inhoud en organisatie;
 - maken van een projectmap voor deelnemende scholen;
 - subsidiemogelijkheden onderzoeken en subsidie aanvragen;

- bespreking van taken met Tumult.

- Werving:

- informatiemateriaal maken voor scholen en kunstinstellingen;
- scholen informeren over inhoud, tijdsinvestering en kosten van het project; inschrijfformulier sturen;
- kunstinstellingen informeren over het project.

- Intake:

- intakegesprek met de kunstcoördinator van de school: de consulent neemt het project door met de

kunstcoördinator en past het aan aan de specifieke situatie en wensen van de school. Afspraken worden vastgelegd.

- Organisatie/voortgang:

- de kunstcoördinator/docent krijgt lesmateriaal;
- de consulent maakt afspraken met de docent(en)

School

van Tumult;

- de consulent informeert de kunstinstelling over de aanstaande bezoeken van leerlingen. De kunstcoördinator heeft hiervoor aan de consulent doorgegeven welke instellingen leerlingen gaan bezoeken.

- Evaluatie:

- na afloop van het project bezoekt de consulent de school, hij evalueert het project met de kunstcoördinator en ze bespreken vervolgwensen en mogelijkheden;

- de evaluatie met de kunstinstelling vindt plaats in een regulier overleg met deze partij.

- Administratie en financiële afhandeling:

- de consulent stuurt een rekening naar de school conform offerte;
- de consulent wikkelt het project verder af.

De school stelt een contactpersoon aan die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het project op school, dit zal meestal de kunstcoördinator of CKV 1-docent zijn.

- Aanmelding:

- De docent verzorgt de schriftelijke aanmelding en doet het intakegesprek met de consulent van de steunfunctie-instelling.

- Informeren intern:

- de docent informeert leerlingen over het project;
- de docent informeert collega-docenten over het project.

- Voorbereiding lessen:

- de docent bereidt de les interviewtechnieken voor aan de hand van de lesbrief in de projectmap;
- de docent bereidt de les reflectie voor via de lesbrief in de map.

- Organisatie/uitvoering:

- de docent inventariseert bij de leerlingen welke instellingen ze willen bezoeken (groepsgewijs), met wie en wanneer (datum, tijd), maakt hiervan een lijst en geeft deze door aan de consulent;
- de docent geeft de leerlingen de opdracht een afspraak met de instelling te maken;
- de docent (of gastdocent

Stedelijk Museum Het Prinsenhof

'Wij vonden het verhaal van Willem van Oranje en de geschiedenis ervan in het Prinsenhof erg interessant. De schilderijen vinden we echter niet interessant, vooral de moderne schilderijen waren wat ons betreft niet bepaald kunst te noemen. De oude schilderijen zagen er wel mooi uit. De oude schilderijen waren erg eentonig, wel waren er verschillende zalen. In deze zalen worden schilderijen getoond over verschillende bezigheden uit de tijd van Willem van Oranje, onder meer de na-middeleeuwse geneeskunde en de bezigheden van de landheren. De schilderijen toonden goed aan hoe het leven in die tijd was, ook werden er mensen van adel getoond. De prijs vonden we acceptabel.'

- van Tumult) geeft de les interviewtechnieken;
- de docent volgt de activiteiten van de leerlingen: hebben ze afspraken gemaakt, werken ze goed samen, bereiden ze het bezoek voor;
 - de docent maakt afspraken met leerlingen over tijdstip en wijze van aanlevering van het artikel en het beeldmateriaal;
 - de docent overlegt van tevoren met de systeembeheerder van de school en de gastdocent over benodigde hard- en software tijdens de workshop, de locatie van de les en de apparatuur;
 - de docent (of een gastdocent) voert de reflectieles uit aan de hand van het lesmateriaal. Hij checkt of de Internetpagina's van de leerlingen goed op het net staan.
- Evaluatie extern:
 - na afloop voert de docent een evaluatiegesprek met de consulent van de steunfunctie-instelling. Ze bespreken de ervaringen en een eventueel vervolg.
 - Administratie en financiële afhandeling:
 - De docent zorgt ervoor dat het project goed geadmineistreerd is en zorgt voor tijdige betaling.

Culturele instelling

- Organisatie/uitvoering:
 - de instelling stelt een contactpersoon aan.
 - de contactpersoon maakt - naar aanleiding van verzoeken van leerlingen - afspraken voor bezoek;
 - de contactpersoon ontvangt leerlingen, geeft informatie en beantwoordt vragen.
- Evaluatie:
 - De contactpersoon evalueert de leerlingbezoeken in een regulier overleg met de steunfunctie-instelling en bespreekt een eventueel vervolg waarin leerlingen een kleine opdracht voor de instelling uitvoeren

Dorpskerk Katwijk

'In de dorpskerk is heel duidelijk de invloed van de protestanten aanwezig, de kerk ziet er sober uit en de kansel is niet versierd en degelijk gemaakt. Desondanks is het een zeer mooie kerk. Vooral de mooie bogen van het dak zijn zeer de moeite waard.'

Tumult/gast-docenten

- Organisatie/uitvoering:
 - de contactpersoon van Tumult maakt afspraken met steunfunctie-instelling voor data en locaties van de gastlessen;
 - de gastdocenten bereiden de les voor en voeren deze uit;
 - de gastdocenten zorgen ervoor dat de Internet-pagina's juist en tijdig op de website staan;
 - de gastdocenten onderhouden de website tijdens en na het project.
- Evaluatie:
 - De contactpersoon evalueert het project met de steunfunctie-instelling.

Kosten

Moet je Kijken is mede ontwikkeld met een LOKV-subsidie van f15.000. Kunstgebouw investeerde hetzelfde bedrag in het project en Tumult droeg f 9.000,- bij. Hierdoor kon de financiële bijdrage voor een deelnemende school relatief laag blijven: f 375,- per school. In de toekomst is de LOKV-subsidieregeling niet meer van kracht waardoor de kosten voor deelnemers hoger worden; daar staat tegenover dat de ontwikkelingskosten niet meer gemaakt hoeven worden.

Kunstgebouw heeft een projectmap gemaakt die met enkele aanpassingen opnieuw gebruikt kan worden. Het bekijkt de mogelijkheden voor overname van het project door andere steunfunctie-instellingen; hiervoor zal een overnameprijs vast-

gesteld moeten worden.

Kunstgebouw begroot voor het vervolg de begeleiding van een school op 8 uur. De workshop van Tumult kost twee docenten ieder 6 uur (dus totaal 12 uur). Voor een school kost deelname in totaal ongeveer 12 uur, inclusief de aanmelding en de intake, het voorbereiden en geven van de lessen interviewtechnieken en reflectie, en de organisatie op school. Uitvoering van het project vindt plaats in een periode van vier tot zes weken, in overleg met de betrokkenen.

Imperium Theater

Onze conclusie nadat we Ed Weyvogel hadden geïnterviewd, is dat wij vinden dat het Imperium Theater er veel aan doet om jonge mensen te trekken om zelf te gaan spelen. Dit hebben ze gedaan door middel van cursussen en workshops. Maar ook vinden wij dat het Imperium Theater er te weinig aan doet om jongeren te trekken voor het bezichtigen van stukken. Dit komt, omdat het Imperium Theater te weinig reclame maakt en de stukken nog niet aantrekkelijk genoeg zijn voor jongeren.'

Resultaten en ervaringen

Moet je Kijken fungeerde als pilot-project. De ervaringen en resultaten uit het eerste seizoen zijn geëvalueerd op een bijeenkomst in juni 2000. De ervaringen van de verschillende partners zijn overwegend positief. Eén school had een negatief oordeel; zij vond de informatieverstrekking, de afstemming met de school en de uitvoering van de lessen onvoldoende. De ervaringen per soort instelling worden in dit hoofdstuk weergegeven.

Culturele instellingen

De ervaringen van de culturele instellingen variëren van overwegend positief tot zeer positief, met een enkele negatieve ervaring. Over het algemeen vonden deelnemende kunstinstellingen dat leerlingen zich redelijk tot goed hadden voorbereid op het interview. De aanpak van leerlingen verschilde: sommige beperkten zich tot het stellen van vragen; anderen hadden van tevoren al rond gekeken en zich ook inhoudelijk in het aanbod verdiept.

In de praktijk blijkt het handig te zijn om binnen de instelling iemand verantwoordelijk te maken

voor dit soort activiteiten.

Deze medewerker kan het overzicht houden, collega's informeren en draagt de eindverantwoordelijkheid.

In Moet je Kijken kwam het voor dat leerlingen de instelling belden met een interviewverzoek terwijl de medewerker van de instelling nog van niets wist.

Culturele instellingen moeten dus tijdig en duidelijk geïnformeerd worden, ook voor de inplanning van deze activiteiten.

Dialogo met leerlingen

Voor culturele instellingen zijn dit soort bezoeken van jongeren nu nog nieuw. De invoering van CKV en het bezoek van jongeren met vragen en opmerkingen zijn zeker een stimulans voor

Rijksmuseum van Oudheden

'Achteraf gesproken vonden wij het een zeer interessant museum. We hebben een rondleiding met begeleiding gehad waarbij we veel informatie hebben gekregen. De inrichting van het gebouw is op dit moment erg rommelig, dit komt door de grootschalige verbouwing. Het museum moet in mei 2001 definitief klaar zijn. We zouden het andere mensen zeer aanraden. Maar je moet wel een beetje interesse hebben voor archeologie en dergelijke. Als we een cijfer zouden geven zouden we gemiddeld uitkomen op een 7,5.'

culturele instellingen om hun aanbod voor jongeren onder de loep te nemen. De incidentele activiteit - die het nu vaak is - zal dan logischerwijs uitgroeien tot een vast onderdeel van het programma. De instelling kan steeds dezelfde medewerker de interviews laten doen, maar kan ook ter afwisseling medewerkers per toerbeurt laten interviewen. Voor medewerkers van culturele instellingen kan het prettig en functioneel zijn om ervaringen te horen van jongeren. Enkele kunstinstellingen maakten van de gelegenheid gebruik en pasten het principe 'voor wat, hoort wat' toe: ze gingen een dialoog met de leerlingen aan. De medewerker die de interviews gaf, vroeg leerlingen om hun folders te beoordelen en suggesties te doen voor verbeteringen. Deze ervaring brengt tijdens de evaluatiebijeenkomst anderen op het idee om jongeren in te zetten als klankbord, dat het programma-aanbod en het publiciteitsmateriaal beoordeelt. Ook zou de Internetpagina die de jongeren over de instelling hebben gemaakt, gelinkt kunnen worden aan de website van de instelling. Als vervolg hierop zien de instellingen ook een mogelijkheid om jongeren te vragen een specifiek onderdeel voor leeftijdsgenoten op hun website te maken.

De instellingen voorzien een behoorlijke tijdsinvestering wanneer nog meer scholen aan dit of een soortgelijk project gaan deelnemen. Een realistische gedachte, want per 2003 wordt CKV ook in het VMBO ingevoerd, waardoor nog meer jongeren culturele instellingen gaan bezoeken. Instellingen doen zelf de suggestie om bijvoorbeeld eens in de maand een of twee uur een

vragenuurtje te houden. Individuele bezoeken zouden de instelling te veel tijd kosten. Het (laatste) onderdeel van Moet je Kijken - waarin leerlingen hun ervaringen terugkoppelen naar de culturele instellingen - is niet of onvoldoende uit de verf gekomen. Zo'n afronding is wel belangrijk voor de culturele instellingen, immers ook zij willen iets van hun inspanningen terugzien.

Onvindbare websites

De eindproducten - de Internetpagina's - waren vaak onvindbaar. Het was onduidelijk waar de gemaakte websites te vinden moesten zijn, of het werkte niet goed. Deze slordigheden zijn niet motiverend voor deelnemers. In dit geval waren deze technische onvolkomenheden een gevolg van de aanloopfase.

De culturele instellingen benadrukken de noodzaak om de website ook op langere termijn aantrekkelijk te houden. De verantwoordelijken

voor de website moeten ervoor zorgen dat de pagina's voldoende afwisselend en levendig blijven, zodat de site bezoekers blijft trekken. Geopperde ideeën zijn onder andere: een wedstrijd uitschrijven, met actuele thema's werken, opnemen van een culturele agenda voor jongeren, regelmatig zorgen voor plaatselijke publiciteit en aanhaken bij actuele evenementen.

Museon

'Op 17 mei 2000 hebben wij het Museon bezocht. Wij vonden het een leuk en afwisselend museum. De sporttentoonstelling bleek heel leuk te zijn, je kon er basketballen, surfen, hardlopen en je lengte en gewicht laten bepalen. Heel levendig. Ook de vaste collectie was de moeite waard. Voor jong en oud is het een leuk en leerzaam museum.'

Steunfunctie- instelling

Kunstgebouw is - als initiator en coördinator - tevreden over de resultaten tot nu toe. Het project laat zien dat jongeren enthousiast zijn en goed willen werken aan een project dat hen aanspreekt. Het project is ook een stimulans voor culturele instellingen om na te denken over hun aanbod voor jongeren, en of en waar dit verbeterd en uitgebreid kan worden. Daarnaast biedt het project de mogelijkheid met jongeren in gesprek te gaan over hun culturele wensen en ideeën, en hen in te zetten als klankbord.

In het proefproject is gebleken dat leerlingen en docenten het onderdeel reflectie moeilijk vinden. Kunstgebouw vindt het echter een wezenlijk onderdeel omdat het leerlingen en docenten vraagt om na te denken over wat iedereen geleerd heeft, en hoe dit bereikt is. Een aantal scholen en instellingen is geïnteresseerd in een vervolg, waarin het reflectieve deel via aanvullende activiteiten wordt uitgebouwd. Kleine groepjes jongeren zouden actief kunnen meedenken en samenwerken met de kunstinstelling in de vorm van tentoonstellingen/voorstellingen beoordelen, de pr-folder bekijken en activiteiten voor jongeren opzetten.

Regisseur

De opzet van Moet je Kijken, met verschillende partijen die wisselend met elkaar te maken hebben, vraagt volgens Kunstgebouw om een 'regisseur'. Een samenwerkingsproject als dit heeft

coördinatie en afstemming nodig. Volgens Kunstgebouw komt hier de rol van de steunfunctie-instelling om de hoek kijken, omdat deze instelling het overzicht heeft over zowel het culturele veld als het onderwijs. Voor alle partijen geldt dat er een contactpersoon aangewezen moet worden. Dit vergemakkelijkt de communicatie en bespaart tijd.

De steunfunctie-instelling kan de volgende taken uitvoeren: verschillende partijen informeren en met elkaar in contact brengen, intakes doen, afspraken maken, het project inhoudelijk begeleiden, toezien op een juiste voortgang en afhandelen van financiën.

Subsidie

Kunstgebouw ziet het als zijn verantwoordelijkheid om kunstinstellingen te stimuleren om (themagericht) aanbod voor jongeren te ontwikkelen. Steeds meer scholen krijgen daar behoefte

aan, maar nog niet alle kunstinstellingen zijn ervan overtuigd dat het ze iets oplevert. Belangrijk is natuurlijk het financiële aspect: een gemeentelijke of provinciale subsidie maakt deelname voor alle partijen veel aantrekkelijker.

Voor de proefperiode van Moet je Kijken kreeg Kunstgebouw een subsidie van het LOKV; in een volgende fase is deze niet meer beschikbaar en moeten de kosten verdeeld

worden tussen de verschillende deelnemers. Scholen moeten bereid zijn een bijdrage te betalen. De kosten voor een totaalproject zijn overigens dan wel lager omdat de ontwikkelingsfase niet meer nodig is.

**Rijksmuseum voor
Volkenkunde**
**'Verder wil ik nog zeggen dat
wij gastvrij behandeld zijn
door het museum, we hebben
voldoende informatie gekre-
gen. We hebben een zeer
positieve indruk over dit
museum. Een aanrader voor
iedereen die in andere cultu-
ren geïnteresseerd is.'**

Scholen

De vertegenwoordigers van de scholen wijzen op het belang van zo vroeg mogelijke informatie over een dergelijk project. Dit is belangrijk om het zowel inhoudelijk als wat tijdsplanning goed in te passen in het reguliere rooster.

Praktische en organisatorische zaken zijn voor een goede uitvoering op school heel belangrijk. Stipte afspraken over het aantal uren dat het project kost, zijn voor een school noodzakelijk. Ook moet er van tevoren een lijstje beschikbaar zijn met gegevens over groepsgrootte, benodigde (computer)ruimte voor de Internetworkshop, aantal computers en hun mogelijkheden, en vereiste software. Een CKV-docent is geen systeembeheerder en bij een project als Moet je Kijken is overleg met deze collega zeker nodig.

Een school heeft behoefte aan een gedetailleerde tijdsplanning voor alle onderdelen van het project en concrete beschrijvingen van de wijze waarop artikelen en foto's aangeleverd moeten worden voor toepassing als Internetpagina.

De les interviewtechnieken is op de scholen heel verschillend gegeven, want afhankelijk van de docent en zijn bekendheid met dit onderdeel. Niet alle leerlingen (en docenten) zagen het belang in van een les interviewtechnieken. Sommige docenten hadden het idee dat de leerlingen het ook zonder les wel zouden redden (wat leerlingen beaamden). Docenten zouden graag het belang van de les

toegelicht zien. Het lesmateriaal voor de les interviewtechnieken werd over het algemeen voldoende gevonden, maar niet alle docenten voelden zich goed thuis in het onderwerp. Een docent doet de suggestie om de les interviewtechnieken door de docent Nederlands te laten verzorgen en heeft daar zelf positieve ervaringen mee. Deze werkwijze past ook prima in de aanpak van vakoverstijgend onderwijs.

Kennis over Internet

Docenten zijn enthousiast over de wijze waarop zij via Moet je Kijken kennis kunnen maken met Internet. Voor een aantal docenten was de geringe kennis van Internet (mede) een reden om deel te nemen aan Moet je Kijken. Bij de docenten die nog geen of weinig Internetkennis hebben bestaat een sterke behoefte om op aantrekkelijke wijze met het medium kennis te maken. Aan die behoefte voldoet het project ruimschoots.

Leerlingen zijn vaak al beter thuis op dit gebied, maar ook bij hen loopt het kennisniveau sterk uiteen. In de situatie waarin leerlingen een kennisvoorsprong op de docenten hadden, bleek dit heel prettig te werken: de eigen docent doet een stapje terug en leerlingen helpen elkaar, begeleid door een gastdocent. Ook de aanwezigheid van een gastdocent wordt prettig gevonden en is - op dit vakgebied - zinvol.

Stadsgalerie Gouda

'Het viel ons op dat de stadsgalerie erg klein was. Binnen 10 minuten had je het wel gezien. Er waren schilderijen, beelden, en potjes met kunst. Beneden was er een installatie. Wij denken dat het niet zo interessant is voor jongeren. Het is echt gericht op kunstliefhebbers en ook vrij abstract.'

Eindtermen

De docenten zijn van mening dat het project goed in de eindtermen voor het vak past. Het zou zelfs uitgebreid kunnen worden met het domein 'kennis van kunst en cultuur' waarin leerlingen

zich verdiepen in enkele thema's. Wanneer leerlingen een museum voor moderne kunst bezoeken, kunnen zij enkele stromingen bestuderen, bij schouwburgbezoek kunnen ze zich verdiepen in een voorstelling.

Reflectie en terugkoppeling

Het laatste evaluatieve onderdeel van het project, reflectie op en terugkoppeling van de ervaringen naar de kunstinstelling, is in het proefproject minder goed uit de verf gekomen.

Voor het onderdeel reflectie geldt dat veel docenten en kunstcoördinatoren dit als een nieuw terrein ervaren. Ze geven aan moeite te hebben om reflectie in de les toe te passen en zouden hier graag ondersteuning/bijscholing in willen hebben. Wellicht is dit een taak voor de steunfunctie-instelling. Kunstgebouw gaat voor een vervolgproject de mogelijkheden onderzoeken voor een training/bijscholing van docenten op school. Ook is te denken aan de mogelijkheid dat een consultant of gastdocent filosofie de reflectieles geeft.

Aan de terugkoppeling van ervaringen naar de bezochte instellingen is in de proefperiode (te) weinig aandacht besteed. Leerlingen hadden nu al hun tijd en aandacht nodig om hun website-onderdeel af te krijgen. In een vervolg zal meer aandacht besteed worden aan de terugkoppeling. Kunstgebouw bekijkt daarnaast de mogelijkheden voor een tweede fase van het project waarin de leerlingen gaan samenwerken met de kunstinstelling en

kleine opdrachten kunnen verrichten zoals een folder of aanbod beoordelen.

Naturalis

'Soms zag ik dingen die ik op school had geleerd en kon er daardoor meer over vertellen aan anderen.'

'Eén klein minpuntje was, dat de directie niet bereid was ons te woord te staan voor een interview voor deze site. We hebben alleen een informatieboekje toegestuurd gekregen.'

Gastdocenten

De ervaringen met Moet je Kijken waren voor de gastdocenten van Tumult positief en stimulerend. Wel zouden zij het gehele lesgedeelte graag in één hand houden. Nu wordt de les interviewtechnieken door een docent van school gegeven, met wisselende kwaliteit. Op de ene school is de docent handvaardigheid ook CKV 1-docent, op een andere school is dit de docent Nederlands. In alle gevallen geldt: een goede voorbereiding is belangrijk voor de voortgang - en te behalen resultaten - van het hele project.

Meisjes

In de proefperiode waren er over het algemeen meer jongens als meisjes die deelnamen aan het project. De meisjes die meededen kwamen, ook als de Internetkennis bij aanvang nog nihil was, tot zeer mooie resultaten. Uiteindelijk waren ze dan apetrots. Deze ervaring wijst op het belang van een laagdrempelige introductie van het project zodat ook meisjes vaker deelnemen.

Website

Alle partijen merkten op dat het belangrijk is dat de gemaakte Internetpagina's snel te zien en makkelijk te vinden zijn. Ook in de toekomst moeten de pagina's aantrekkelijk en overzichtelijk blijven. De website moet uitdagen tot interactie. Tumult wil in de (nabije) toekomst werken aan een landelijke verspreiding van dit project en streeft naar een website *Kunst voor jongeren*. Op dit moment onderzoeken zij de mogelijkheden om dit te realiseren. Scholen en culturele instellingen benadrukken ook de noodzaak van een lokale/regionale presentatie van (Internetpagina's over) kunst voor jongeren. Leerlingen hebben in eerste instantie vooral te maken met het aanbod in hun directe omgeving. Het verdient aanbeveling om

dit op overzichtelijke wijze bij elkaar te zetten. Wellicht ligt hier een rol voor de gemeente: vanuit haar website zouden links naar allerlei instellingen - met aanbod voor jongeren - gemaakt kunnen worden. De gemeente Gouda onderzoekt de mogelijkheden.

**Stedelijk Museum
De Lakenhal**
**'Voor mensen van buiten
Leiden is het minder leuk.
Ook voor jongeren vonden we
het tegenvallen. We zouden
eerder naar Naturalis gaan,
dat lijkt ons wat leuker, maar
als je in de stad woont is het
wel aardig.'**

Conclusies en aanbevelingen

Uit de eerder genoemde ervaringen mag de conclusie getrokken worden dat alle deelnemende partijen Moet je Kijken positief beoordelen. Het project blijkt succesvol in de alledaagse schoolpraktijk. Al in de proefperiode hebben de verschillende deelnemers factoren onderscheiden die het succes bepaalden.

Succesfactoren

Docenten zijn van mening dat het project goed aansluit bij de interessewereld van de jongeren. Het project is voor leerlingen vooral *leuk*; ze merken eigenlijk niet dat ze ook nog *leren*.

Een andere belangrijke succesfactor is dat leerlingen in korte tijd tot een concreet eindproduct komen dat ze (ook) aan anderen kunnen laten zien.

Het project is heel actief van aard en dat spreekt jongeren aan. Er wordt een groot beroep gedaan op hun zelfstandigheid en zelfwerkzaamheid, en in deze vorm blijkt dat te werken.

Het eigen eindproduct vervult de leerlingen met grote trots. Ze ontdekken dat ze veel meer kunnen dan ze denken. Een docent vertelde dat zelfs een jongen die nog nooit een

opdracht heeft afgerond, dit project wel heeft afgemaakt en erg enthousiast was.

Aandachtspunten

Hoewel de deelnemers in de proefperiode geen echte knelpunten geconstateerd hebben, zijn er wel punten die extra aandacht nodig hebben. Het is belangrijk dat de docent de les interviewtechnieken goed voorbereidt en uitvoert, of uitbestedt aan een gastdocent van bijvoorbeeld Tumult. In de proefperiode is deze les op een wisselend niveau gegeven en soms leefde de misvatting dat leerlingen deze vaardigheden al

onder de knie hadden. De praktijk wijst uit dat een degelijke voorbereiding - via de lesinformatie en oefeningen - op het interview noodzakelijk is voor een goede uitvoering van het hele project.

Docenten vonden de les reflectie lastig om te geven. De aanpak wijkt af van het reguliere lesgeven en docenten zijn dit niet (altijd) gewend.

Er is behoefte aan bijscholing op dit vlak; of een mogelijkheid om deze les uit te besteden. Kunstgebouw onderzoekt hiertoe de mogelijkheden.

De deelnemers zien kansen om het interview tussen leerlingen en een medewerker van de kunstinstelling uit te bouwen naar een echte dialoog, een samenwerkingsvorm waarin leerlingen hun mening geven over het publiciteitsmateriaal en het aanbod gericht

Legermuseum

'Hij (Frans Desloover) stelt voor om met elkaar *Dressed to Kill* te gaan bekijken. Je hoort de muziek al van ver af, een grote donkere ruimte, je aandacht wordt meteen getrokken door flitsende beelden op een groot doek.

[...] Het filmpje draait constant en duurt ongeveer 5 minuten, de muziek die ook steeds herhaald wordt gaat absoluut niet vervelen en past perfect bij het thema. Alle lichten zijn gericht op de catwalk waarop alle modepoppen te zien zijn. Nadat we langs de catwalk zijn gelopen vraagt Frans naar onze mening. We waren het er alle vier over eens dat de tentoonstelling geslaagd is. De tentoonstelling duurt tot januari 2001.'

op jongeren. Hier zijn veel varianten mogelijk zoals een ambassadeurschap waarin jongeren het aanbod van de instelling beoordelen en de instelling presenteren bij leeftijdgenoten. Ook kunnen jongeren zelf een tentoonstelling inrichten of onderdelen van publiciteitsmateriaal (folder, website) verzorgen.

Vanuit de regisseurs- of makelaarsfunctie tussen scholen en kunstinstellingen, ligt er voor de steunfunctie-instelling een taak om kunstinstellingen daadwerkelijk te stimuleren activiteiten voor jongeren te ontwikkelen en zo mogelijk de doelgroep zelf hierbij te betrekken. De invoering van CKV en beleidsideeën van overheden ten spijt, zijn nog niet alle culturele instellingen overtuigd van de noodzaak deze doelgroep serieus te nemen en specifiek aanbod te programmeren.

Internet lijkt een geëigend middel om jongeren actueel en eigentijds van culturele informatie te voorzien. Om ervoor te zorgen dat jongeren de website blijven gebruiken is het van groot belang dat deze continu geactualiseerd wordt met nieuwe informatie, aantrekkelijk van vorm en inhoud blijft, regelmatig nieuwe elementen bevat (wedstrijden, tests enzovoort), overzichtelijk (per regio of gemeente) en goed bereikbaar is.

Naturalis

'Ik vond Naturalis erg leuk om een keer te bezoeken. Dat kwam vooral door de vrijheid die je krijgt als bezoeker. Wat ik een pluspunt van het museum vond was dat er weinig bordjes met informatie bij de tentoonstellingen stonden. Zo word je niet vermoeid met allerlei informatie die je eigenlijk niet echt interesseert.'

Blik op de toekomst

De proefperiode van Moet je Kijken is succesvol afgerond. De positieve ervaringen en enthousiaste reacties van deelnemers hebben geleid tot de wens om het project verder uit te bouwen. Op dit moment zijn er verschillende plannen.

Vier modellen

Kunstgebouw en Tumult bieden het project opnieuw aan scholen aan voor het schooljaar 2000-2001. Er wordt gekeken naar de mogelijkheid om verschillende varianten aan te bieden, passend bij de vraag en de specifieke situatie van een school. Kunstgebouw denkt aan vier verschillende modellen, variërend van een basismodel waarin de school het project geheel op eigen kracht uitvoert tot de variant waarin de school voor alle onderdelen gastdocenten inzet, of docenten een scholing op de gebieden interviewtechnieken en reflectie krijgen.

Ook onderzoekt Kunstgebouw welke scholen belangstelling hebben voor Moet je Kijken-fase 2, waarin leerlingen als vervolg een kleine samenwerkingsactiviteit met de kunstinstelling gaan uitvoeren.

Een ander vervolg op het project is de ontwikkeling - in opdracht van het project Cultuur & School van het ministerie van OCenW - door Kunstgebouw en Tumult van een project Moet je Kijken

voor het VMBO onder de titel *Cultnet*. Hiermee wordt in 2000-2001 proefgedraaid op tien scholen in Zuid-Holland en op tien scholen in Amsterdam. Het project fungeert daarmee als pilot voor CKV in het VMBO, dat in 2003 verplicht wordt.

Tot slot bekijkt het LOKV, samen met de projectuitvoerders, welke mogelijkheden er zijn om het project landelijk te verspreiden. Hiertoe zijn onder andere contacten gelegd met Kennisnet, dé website voor het onderwijs.

De Koninklijke Porceleyne Fles

'Het museum is dus een leuke activiteit om te bezoeken. Er zijn goede gidsen die vele talen kunnen spreken, er zijn mooie stukken aardewerk te zien en er is een souvenirwinkeltje waar mensen een aandenken kunnen kopen. Wij geven De Porceleyne Fles een 8 omdat alles goed geregeld is en het een mooi museum is. Wij raden het andere scholieren ook aan als ze dit onderwerp interessant vinden.'

Colofon

Moet je kijken. Onwijs veel leren in CKV 1-project
is een uitgave in de serie *Kunst onder 18* van het
LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie.

Tekst: Anke Oomen

Basisontwerp: Frank Pekaar

Vormgeving: Studio Jos Velmans, Utrecht

Redactie en productie: LOKV, Utrecht

Drukwerk: Grafische bedrijven Anraad

LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie

Genzenmarkt 6

Postbus 805

3500 AV Utrecht

Telefoon 030-233 23 28

Fax 030-233 40 18

E-mail lokv@lokv.nl

<http://www.lokv.nl>

